

ÇOCUKLARIN DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ, MOTİVASYON DÜZEYLERİ VE MIZAÇ ÖZELLİKLERİNİN LİDERLİK BECERİLERİNİ YORDAMADAKİ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDREN'S EMOTION REGULATION SKILLS, MOTIVATION LEVELS, AND TEMPERAMENT CHARACTERISTICS AND THEIR PREDICTIVE ROLE FOR LEADERSHIP SKILLS

Elif SEZGİN¹

Öz

Çocuklarda liderlik, erken yaşlardan itibaren takip edilmesi ve desteklenmesi gereken önemli bir beceridir. Okul öncesi çocukların liderlik becerilerini desteklemek için etki eden çocuk özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu araştırmada, 4-6 yaş arasındaki çocukların liderlik becerilerinin bireysel özellikleri (motivasyon, duygu düzenleme ve mizaç) ile ilişkisi ve liderlik becerilerini yordayan özelliklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın örneklem grubunu, 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında okul öncesi eğitime devam eden 349 çocuk oluşturmuştur. Veriler, Çocuk Bilgi Formu, Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar için Motivasyon Ölçeği, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği ile toplanmıştır. Veriler frekans analizi, t-testi, varyans analizi, pearson korelasyon testi ve adimsal çoklu doğrusal regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Çocukların yaş ve cinsiyetine göre liderlik becerileri karşılaştırıldığında, kız ve erkek çocukları arasında anlamlı fark bulunmazken yaşa göre anlamlı fark bulunmuştur. Liderlik becerileri ile duygu düzenleme, motivasyon ve mizaç özellikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çocukların motivasyon düzeylerinden genel yeterlilikleri, çocuklarla sosyal sebat ve olumsuz duygular, duygu düzenleme becerilerinden duygu düzenleme-kontrol becerisi ve mizaç özelliklerinden düşük sıcakkanlılık-utangaçlık ve tepkiselliğin çocukların liderliklerini yordadığı belirlenmiştir. Erken çocukluk döneminde liderlik gelişimine, bireysel özelliklerden duygu kontrol, motivasyon ve mizaç özelliklerinin etkilediği sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk Eğitimi, Çocuk liderliği, Mizaç, Motivasyon, Duygu düzenleme, Okul Öncesi Dönem, Liderlik eğitimi ve programı

Abstract

Leadership in children is a critical skill that should be monitored and supported from an early age. To design programs to efficiently support children's leadership in the preschool years, it is necessary to identify the characteristics of children that influence leadership skills. This study investigates the correlation between the leadership skills of children aged 4 to 6 and their individual characteristics that predict such skills. A relational survey model from quantitative research methods was used to conduct this research. The study sample consisted of 349 preschool children enrolled in the 2022-2023 academic year. Data were collected using the Child Information Form, Early Childhood Leadership Scale, Motivation Scale for Preschool Children, Emotion Regulation Scale, and Brief Temperament Scale for Children. Following this, the data were subjected to frequency analysis, t-test, analysis of variance, Pearson correlation test, and stepwise multiple linear regression method for analysis. When comparing early childhood leadership skills based on gender, no significant difference was found in leadership skills between boys and girls. However, a significant difference was found based on age. Moreover, a significant correlation was observed among leadership skills and emotion regulation, motivation, and temperament characteristics. It was obtained that children's leadership could be predicted by certain factors, including "general competencies," "social persistence with children," and "negative emotions" from motivation levels, as well as "emotion regulation-control skills" from emotion regulation skills and "low warmth-shyness and reactivity" from temperament characteristics.

Keywords: Early childhood education, Child leadership, Temperament, Motivation, Emotional regulation, Preschool period, Leadership training and program

¹ Bursa Mudanya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, elif.sezgin@mudanya.edu.tr, Orcid:0000-0001-8523-8111

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi:11.01.2024 – Kabul Tarihi: 26.03.2024

DOI:10.17755/esoder.1418021

Atf için: *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2024;23(91):1019-1040

Etik Kurul İzni: Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Hukuk Müşavirliği Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı E-92662996-044-129344 sayılı yazısı ile uygun görülmüştür.

Bu çalışma Creative Commons Atf-Gayri Ticari 4.0 (CC BY-NC 4.0) kapsamında açık erişimli bir makaledir.

This work is an open access article under [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0).

1. GİRİŞ

Okul öncesi yıllardan itibaren çocuklar, grup ortamlarında akranlarıyla sosyal oyun oynarken liderlik geliştirmeye ve göstermeye başlamaktadırlar (örn. Parten, 1933; Trawick-Smith, 1988). Çocukların liderlik tarzları ve davranışları, grup üyelerinin cinsiyeti, grup homojenliğinin derecesi ve liderin kişilik özellikleri gibi faktörler tarafından belirlenmektedir (Hillman & Smith, 1981). Erken çocukluk dönemi çocuklarının liderlik becerileri belirli becerileri gerektirmektedir. Bunlardan ilki, gelişmiş dil becerilerine sahip olmalarıdır. Liderlikte bulunan en temel beceri “dinleme ve etkili bir şekilde yanıt verme” becerisidir. Liderlik özelliği gösteren çocuklar geniş kelime dağarcığına sahiptirler, bileşik ve karmaşık cümleler kurabilmekte, sözcükleri koşullara ve hedef kitleye uyacak şekilde uyarlayabilmekte, yaşlıları ve yetişkinlerle etkili bir şekilde iletişim kurabilmektedirler (Karnes & Chauvin, 2000; Kemple, Speranza & Hazen, 1992; Smith, 1988). Ayrıca, liderlerin iletişim becerileri gelişmiş olması, beden dilini ve yüz ifadelerini tanıma becerileri, oyun grubuna etkili bir şekilde girmelerinin önemli bir nedenidir (Kemple vd., 1992; Trawick-Smith, 1988). İkincisi, problem çözme becerileri gelişmiştir. Liderlik özelliği gösteren çocuklar yalnızca kendilerini iyi ifade etmekle kalmayıp aynı zamanda takipçilerini dinleme ve iyi kararlar verme becerisine de sahip oldukları görülmektedir. Liderlik özelliği gösteren çocuklar, risk almaya istekli, meraklı ve yaratıcı düşünürlerdir (Woolfson, 2016, akt. Hailey & Fazio-Brunson, 2020). Liderlik özelliği gösteren çocuklar yeni oyun bölümleri ve problem çözme stratejileri için öneriler sunabilmektedirler (Hatch, 1990; Segal vd., 1987) ve takım çalışmasında bir sorunu çözmek için yeni yöntemler keşfetme konusunda isteklidirler (Sternberg, 2004). Bir durumu ve kararları hızlı bir şekilde analiz etme, mantıklı bir sonuca varma ve bir eylem planı yapma becerilerine sahiptirler (Karnes & Chauvin, 2000; Landau & Milich, 1990; Sternberg, 2005). Üçüncüsü, gelişmiş sosyal ve duygusal becerilere sahip olmalarıdır. Liderlik özelliği gösteren çocuklar sosyal ve duygusal sorunlarla etkili bir şekilde ilgilenme eğilimindedirler. Liderlik özelliği gösteren çocuklar genellikle paylaşımcılardır, duygu kontrolüne sahiptirler (Landau & Milich, 1990; Ostrov & Guzzo, 2015). Liderlik özelliği gösteren çocukların, oyun arkadaşlarının duygularına ortak olma ve empati kurma olasılıkları daha yüksektir, bu çocuklar yardımsever, öz güvenli çocuklardır (Feldhusen & Pleiss, 1994; Rivizzigno & Brendgen, 2014; Fox, 2012). Dördüncüsü, sosyal sorumluluk bilincine sahip olmalarıdır. Liderlik özelliği gösteren çocuklar sadece kendi çıkarlarına hizmet etmezler, grup ihtiyaçlarını düşünmekle birlikte aynı zamanda fedakar bir doğaya sahiptirler, daha az şanslı olanların ihtiyaçlarının farkındadırlar ve şansızlığa neden olan soruna çözüm arayabilmektedirler (Karnes & Bean, 1995; Scharf & Maysel, 2009).

Liderlik becerileri öğretilir ve bu nedenle eğitim erken yaşlarda başlamalıdır. Liderliğin sosyal yönleri giderek daha önemli hale gelmektedir ve erken çocukluk müfredatına dahil edilmelidir. Liderlik becerilerinin öğretimi herkesin sorumluluğudur, ancak liderlik potansiyeline sahip bireyler bir anda lider olmazlar (Barthold, 2014). Öğretmenler, çocukları bu rekabetçi dünyada kendilerine ve başkalarına liderlik etmeleri için gerekli becerileri modelleyebilir ve öğretebilir; çünkü çocuklar için liderliğe giden yol okulda öğretmenlerinin elindedir (Bradberry, 2015). Lider gelişimine uzun vadeli bir bakış açısı getiren araştırmalar, liderliğin çocuklukta başladığını doğrulamıştır (Day, 2011; Gottfried vd., 2011; Oliver vd., 2011). Çocukların erken yıllarda liderlik becerilerini desteklemek için programlar oluşturulmaktadır. Çocuklara yönelik liderlik programları, çocukların kişisel gelişimlerine ve gelecekteki toplum rollerine hazırlıklı olmalarını destekleyecek çeşitli becerileri ve yeterlilikleri geliştirmek üzere tasarlanmıştır. Bu programlarda, genellikle liderlik becerileri içerisinde yer alan takım halinde çalışma, problem çözme ve topluluk önünde konuşma gibi becerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Bates vd., 2020). Liderlik için hazırlanan programlarda, bilim veya sosyal bilgiler alanında proje çalışmalarına yer vererek, çocukların problem çözme, planlama yapma ve eleştirel düşünme becerileri geliştirilmektedir. Küçük çocuklar için hazırlanan programlarda, yaratıcı drama, oyun, simülasyon, işbirliğine dayalı öğrenme ve modelleme öğretim yöntem-teknipleri uygulanarak liderlik becerileri desteklenmektedir. Öğretmenlere planlarına bu becerileri destekleyici etkinlikler eklemeleri veya liderliğe odaklanan tematik bir konuyu seçmeleri önerilmektedir. Destekleyecek yöntem, etkinlik veya format ne olursa olsun, öğretmenler çocukların liderlik becerilerini geliştirmeye öncelikle liderlikle ilgili hedefleri seçerek başlamaları gerekmektedir (Karnes & Stephens, 1999, akt. Bisland, 2004).

Erken çocukluk döneminde desteklenmesi gereken önemli bir kavram içsel motivasyondur. Erken çocukluk döneminde motivasyon, çocuğun öğrenme ve keşfetme isteğini etkileyen içsel ve dışsal faktörleri kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Doğuştan gelen içsel motivasyon çocukların çevresini keşfetmelerinde ve yaşadığı dünyayı öğrenmelerinde kritik bir rol oynamaktadır. Motivasyon erken dönemde gelişmeye başlamakta ve çocuğun öğrenmeye yaklaşımı üzerinde kalıcı etkiler yaratabilmektedir. Ancak erken çocukluk eğitim ortamı çocukların motivasyonlarını güçlendirebilecek veya zayıflatabilecek etkiye sahiptir. Okul öncesi eğitim ve ilköğretim çocukların içsel motivasyonunu desteklemede ve sürdürmede önemli role sahip kurumlardır (Carlton & Winsler, 1998). Çünkü çocukların motivasyonları dış etmenler tarafından etkilenmektedir. Örneğin, sınıf iklimi ve öğretmenlerin kullandıkları pedagojik yaklaşımlar çocukların motivasyonunu önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Özellikle yapılandırmacı yaklaşım ve probleme dayalı öğrenme çocukların öğrenme süreçlerinde aktif katılımcı olmalarına izin vererek içsel motivasyonu destekleyebilmektedir (Golbeck, 2001; Lee & Lee, 2022). Liderlik becerisi gelişmiş bireylerin güçlü bir motivasyona sahip oldukları görülmektedir. Çünkü motivasyon, bireyi hedefe yönelik davranışlarda bulunmaya ve ısrarcı çabalar göstermeye yönlendiren süreçtir. Lider, ortak bir hedefi, stratejileri gerçekleştiren ve eylemleri tutarlı bir şekilde bu hedefe yönelik yönlendiren bireylerden oluşan bir grup içinde baskın konumda olan kişidir. İçsel motivasyonun liderlik becerilerini etkileyen kritik bir faktör olduğu ikisi arasında pozitif bir korelasyon olduğu öne sürülmektedir. Bu, içsel olarak motive olan bireylerin liderlik becerilerini geliştirme ve sergileme olasılıklarının daha yüksek olabileceği anlamına gelmektedir (Hazra vd., 2018). Liderlik becerisine sahip çocuklar sürekli olarak zor görevlerle, tehlikelerle ve engellerle yüzleşmeye isteklidirler. Ayrıca, soruların cevaplarını keşfetmek için zorluklara mutlak bir güvenle yaklaşmaya eğilim göstermektedirler. Bu durum, liderlik becerisine sahip çocukların liderlik becerilerine ilişkin becerileri geliştirmeye ve günlük yaşamda ortaya çıkan sorunlarla mücadele etmeye motive olduklarını göstermektedir (Mehrotra vd., 2022). Alanyazında motivasyon ile liderlik becerileri arasında ilişkiyi araştıran araştırmalar olsa da çoğunlukla büyük yaş gurubu ya da öğretmenler ile yapılmıştır (örneğin, Soim vd., 2022; Nafia & Suyatno, 2020; Gozali & Paik, 2023).

Liderlik becerileri arasında duygu düzenleme becerisi yer almaktadır. Yüksek düzeyde genel ve duygusal zeka, kişinin hem mesleğinde hem de genel olarak yaşamda başarıya ulaşmasının bir koşulu olarak görülmektedir. Duygu düzenleme, duygusal zekanın kritik bir bileşenidir ve çeşitli yaşam sonuçlarıyla ilişkilidir. Duygu düzenleme becerisi çocukların hem uyum sağlamalarında hem de uyumsuz davranışlar göstermelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Izmaylova vd., 2021; Loevaas, vd., 2019). Liderlik ile duygusal zeka arasında ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçları bulunmaktadır. Örneğin, Romanovsky vd. (2020), çalışmalarında liderlik becerisi gelişmiş bireyleri incelemişler, liderliği destekleyen bireysel özellikleri analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre en yüksek göstergeler, duygularını ve davranışlarını yönetme, problem çözme, yüksek düzeyde duygusal zekaya sahip olma olarak belirlenmiştir. Duygu düzenleme ve liderlik erken çocukluk döneminde sosyal ve duygusal gelişim alanı için kritik bileşenlerdir. Duygu düzenleme, duygusal bir deneyimi sosyal olarak kabul edilebilir bir şekilde yönetme, tepki ve cevap verme yeteneğini ifade eder ve çocukların sosyal etkileşimlerinde ve öğrenmelerindeki başarıları için gerekli olmaktadır. Araştırmalar, çocuklarda duygu düzenlemenin, sosyal yeterliliğin ve akademik başarının yordayıcısı olduğunu göstermiştir (Yettie, 2019). Kunduracı ve Yaralı'ya (2022) göre, erken çocukluk dönemi liderlik becerileri, öz düzenleme ve duygu ifade etme ile ilişkilidir. Duygu düzenleme ile liderlik becerileri arasındaki ilişki karmaşık yapıdadır. Duygu düzenleme, etkili liderliğin temelini oluştururken, liderlik faaliyetleri aynı zamanda çocuklara duygu düzenleme becerilerini uygulama ve geliştirme fırsatı da sağlayabilmektedir. Örneğin, liderlik rollerini üstlenmek, çocukların işbirliği içinde çalışmalarını ve çatışmaları çözmelerini sağlayacak şekilde duygularını yönetmelerini gerektirebilmektedir (Kunduracı & Yaralı, 2022; Rajab, 2023). Alanyazında, duygu düzenleme, duygusal zeka ile liderlik becerileri arasındaki ilişki, okul öncesi

çocuklar (Kunduracı & Yaralı, 2022), ergenler (Oliinyk & Duma, 2022; McElravy & Hastings, 2014) dahil olmak üzere farklı yaş gruplarında incelenmiş olmakla beraber duygu düzenleme ve liderlik arasındaki ilişki okul öncesi çocuklarında oldukça az incelendiği görülmüştür.

Liderlik ve kişilik özellikleri de ilişkilidir. Özellikle mizaç özellikleri bireyin liderlik davranışlarına etki etmektedir. Mizaç, çocuğun bilişsel kapasite ve işlevlerinden farklı olan bireysel davranış tarzı kalıplarını ifade etmektedir. Çocuğun mizaç özelliklerine kalıtımın etki ettiği ileri sürülmektedir. Çocuklarda, özellikle de okul öncesi çağındaki çocuklarda liderlik becerileri, çeşitli kişilik özelliklerinin bir bileşimi olarak kabul edilmektedir. Belirgin bir liderlik potansiyeline sahip okul öncesi çocukların nitelikleri şunlardır: yönetme isteği, inisiyatif alma, yüksek düzeyde bilişsel gelişim, dil becerisi ve hareketlilik, duygusallık (etkilenebilirlik, dürtüsellik, kararsızlık), gelişmiş özgüven, bağımsızlıktır (Glubotskaya, 2021). Mizaç ve liderlik becerileri arasındaki ilişki karmaşık olabileceği vurgulanmaktadır. Örneğin, Kucker, Zimmerman ve Chmielewski (2021), çocuğun mizacının ve ebeveyn kişilik özelliklerinin, çocuğun etkili liderlik için gerekli olan dil becerilerini etkileyebileceğini göstermektedir. Grist ve McCord (2010) okul öncesi çocuklarında mizaç özelliklerinin liderlik becerilerinin ayrılmaz bir parçası olan kişilik özellikleriyle ilişkili olduğunu ileri sürmektedirler. Özellikle, dayanıklılık, dışadönüklük mizaç ile ilişkilidir ve çaba gösteren kontrol mizaç ile vicdanlı olma kişilik ile ilişkilidir ve bunların her ikisi de liderlikle ilgilidir. Alanyazında ilişkili olduğunu belirten araştırmalar olsa da okul öncesi dönem liderlik becerisine mizaç özelliklerinin hangisi etkili olduğuna ilişkin araştırmaların az olduğu görülmektedir.

Liderlik yeni bir kavram olmasa da çocuk liderliği kavramı hâlâ yeterince işlenmemiş bir kavramdır (Chen, 2023). Alanyazında tanımlandığı şekliyle, liderlik özellikleri, erken çocukluk dönemi sosyal yetkinlik bağlamında önemslenmekte veya ele alınmaktadır (Shin vd., 2004). Fakat erken çocukluk dönemi çocukları için yetersiz kalmaktadır. Kemple'e (1991) göre, yetişkin ve genç liderliği üzerine geniş literatür ve araştırma bulguları temel bilgi olarak faydalı olsa da, bu bulguları, doğrudan küçük çocuklara uygulamak mümkün değildir.

Alanyazın incelendiğinde erken çocukluk dönemi liderliği konusunun tam veya bütünsel olarak çalışılmadığı görülmektedir. Bazı araştırmacılar, erken çocukluk dönemi liderliğini akran kabulü, popülerlik, saldırganlık, yetkinlik ve uyum gibi sosyal gelişimin bir parçası olarak veya bunlarla ilişkili olarak ele almışlardır (Lee, Recchia & Shin, 2005). Ülkemizde daha çok okul öncesi öğretmenlerinde ve müdürlerinde liderlik davranışı araştırılmıştır (ör, Arabikoğlu & Demir, 2014; Benibol, 2015; Ekici, 2018; Gurbetoğlu & Yücel, 2019). Okul öncesi dönem çocuklarında liderlik araştırmalarının oldukça az olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında liderlik ve dil becerileri (Duran & Zembat, 2020); okul öncesi dönem çocuklarının liderlik becerilerinin yordayıcısı olarak ebeveynlerinin bilinçli farkındalık düzeyleri (Polat & Ayaz, 2021); erken liderlik özellikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki (Dirlik, 2022) ile ilgili araştırmalar görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının liderlik özellikleriyle hangi çocuk özelliklerinin (motivasyon düzeyi, duygu düzenleme ve mizaç) ilişkili olduğu ve çocuk liderliği üzerinde çocuk özelliklerinden hangisinin daha fazla etkili olduğunu belirlemek önemlidir.

Bu nedenle bu çalışmada çocuklarda liderlik oluşumunu etkileyen yaş, cinsiyet, motivasyon, duygu düzenleme ve mizaç özellikleri araştırılarak, çocukların liderlik becerilerinin cinsiyete ve yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığı, çocuk özellikleri ile ilişkisi ve çocukların liderlik becerilerini yordayan çocuk özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Çocukların cinsiyetine göre liderlik becerileri farklılık göstermekte midir?
2. Çocukların yaşlarına göre liderlik becerileri farklılık göstermekte midir?
3. Çocukların liderlik becerileri ile motivasyon, duygu düzenleme ve mizaç özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Çocukların duygu düzenleme becerisi, motivasyon düzeyleri ve mizaç özellikleri çocukların liderlik becerilerini yordamakta mıdır?

1.1. Prosedür ve Etik Unsurlar

Üniversitenin Kurumsal Etik Kurulu tarafından etik kurul onayı alınmış (E-92662996-044-129344); sonrasında Eylül ve Aralık 2022 tarihleri arasında Bursa'da Nilüfer ve İnegöl İlçesinde Milli Eğitime bağlı beş bağımsız okul öncesi eğitim kurumunda ölçme araçları uygulanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma nicel araştırma yöntemi olan, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Karasar (2014) ilişkisel taramaların iki veya daha çok değişken arasında bir değişimin varlığını ve derecesini belirlemeye çalıştığını belirtmektedir. Bu çalışmada çocukların liderlik becerileri ile çocukların motivasyon, duygu düzenleme ve mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin düzeyi ilişkisel tarama modeliyle araştırılmıştır. Liderlik becerisine etki eden değişkenlerin incelenmesi amacıyla adimsal çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

2.2. Çalışmanın Örnekleme

Araştırmanın örnekleme grubu kolay ulaşılabilir durum örneklemeyle belirlenmiştir. Araştırmaya 4 ile 6 yaş arasında normal gelişim gösteren, okul öncesi dönem çocukları dahil edilmiştir. Buna göre örnekleme grubu, Bursa ili Nilüfer ve İnegöl İlçesinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı beş bağımsız okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 349 çocuktan oluşmaktadır. Çocukların %40,4 (n:141)'ü dört yaşında %33,5(n:117)'i beş yaşında iken %26,1(n:91)'i altı yaşındadır. Çocukların cinsiyet dağılımı incelendiğinde %49,3(n:172)'ünün kız %50,7(n:177)'sinin erkek olarak bulunmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Çocuk Bilgi Formu, Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeği- EÇDLÖ, Okul Öncesi Çocuklar için Motivasyon Ölçeği- OÖCMÖ, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği- CKMÖ uygulanmıştır. Araştırmaya dahil edilen çocukların yaş ve gelişim özelliklerinden dolayı ilgili veri toplama araçları anne ve öğretmenler tarafından doldurulmuştur.

2.3.1 Çocuk Bilgi Formu:

Çalışma grubu çocuklarının yaşları ve cinsiyetleri hakkında bilgi edinmek amacıyla oluşturulmuştur. Çocukların anneleri tarafından doldurulmuştur.

2.3.2 Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeği- EÇDLÖ :

Duran (2019) tarafından, 48-66 ay arası çocukların liderlik özelliklerini tespit etmek ve değerlendirmek amacıyla geliştirilen Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeği (EÇDLÖ) öğretmenin bireysel olarak her çocuk için dolduracağı ve Hiçbir zaman, Nadiren, Bazen, Çoğu zaman ve Her zaman şeklinde işaretlenen 5'li likert tipi bir ölçek olup bu yaş grubu çocuklar için hazırlanmış toplam 48 maddeden oluşmaktadır. En düşük puanın 48, en yüksek puanın 240 olduğu ölçekten alınan puanların yüksek çıkması çocukların yüksek liderlik özellikleri, düşük çıkması ise düşük liderlik özellikleri sergilediklerini göstermektedir. Faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü yapısının olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .99 olarak bulunmuştur (Duran, 2019). Ölçek, çocukların öğretmenleri tarafından cevaplanmıştır.

2.3.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği (OÖCMÖ):

Okul Öncesi Çocuklar için Motivasyon Ölçeği (DMQ18) Morgan, Maslin-Cole, Harmon, Busch Rossnagel, Jennings, Hauser Cram ve Brockman tarafından 1993 yılından beri geliştirilme çalışmalarına devam edilen bir ölçektir (Morgan vd., 2016). Jozsa ve Morgan (2015) tarafından revize edilmiş ölçeğin DMQ18 versiyonunun Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Özbey ve

Dağlıoğu (2017) tarafından yapılmıştır. 2015 yılında revize edilen Okul Öncesi Motivasyon Ölçeği (DMQ18) Bilişsel Sebat, Kaba Motor Sebat, Yetişkinlerle Sosyal Sebat, Çocuklarla Sosyal Sebat, Üst Düzey Memnuniyet, Olumsuz Tepki ve Genel Yeterlilik olmak üzere 7 alt boyuttan ve 39 maddeden oluşmaktadır. Faktörlerdeki maddelerin yük değeri .51 ile .94 arasında değişmektedir. Ölçeğin Alpha güvenilirlik kat sayıları .84 ile .91 arasında değişmektedir. Ölçeğin Sperman Brown İki Yarı Test güvenilirliği katsayıları .77 ile .90 arasında değişmekte olduğu bulunmuştur (Özbey & Dağlıoğu, 2017). Çocukların öğretmenleri tarafından cevaplanmıştır.

2.3.4. Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ):

Duygu Düzenleme Ölçeği'nin orijinali The Emotion Regulation Checklist (ERC) adı ile Shields ve Cicchetti tarafından 1997 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Batum ve Yağmurlu (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçek okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerini belirlemektedir. Ölçek 24 maddeden ve değişkenlik/olumsuzluk ve duygu düzenleme olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Dörtlü likert tipinde olan ölçek, çocuklar adına ebeveyn ya da öğretmenleri tarafından doldurulabilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 120, en düşük puan 24'tür (Batum & Yağmurlu, 2007). Ölçekten alınan puanın yüksekliği duygu düzenleme becerisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması sonucunda, duygu düzenleme alt ölçeğine ilişkin iç tutarlık katsayısı .73; değişkenlik/olumsuzluk alt ölçeği iç tutarlık katsayısı .75 olarak tespit edilmiştir (Batum & Yağmurlu, 2007). Çocukların öğretmenleri tarafından cevaplanmıştır.

2.3.5. Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği (CKMÖ):

Ölçek Prior, Sanson ve Oberklaid tarafından 1989 yılında geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından yapılmıştır. Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği; anne ve baba tarafından doldurulan, 30 maddeli, 6'lı likert tipindedir (hemen hiç, sık değil, değişken genelde olmaz, değişken- genelde olur, sık sık, hemen her zaman). Ölçeğin tepkisellik (reactivity), sebatkarlık (persistence), sıcakkanlılık-utangaçlık (approach) ve ritmiklik (rhythmicity) olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Boyutlardan tepkisellik; belirli bir yönergeye veya duruma tepki vermeye hazır olma, sebatkarlık; dikkati bir etkinlik üzerinde odaklayabilme, sıcakkanlılık-utangaçlık; yeni insan ve ortamlara adapte olabilme ve ritmiklik; çocuğun günlük yaşantısındaki yemek yeme ve uyuma düzeni gibi rutin davranışlarının düzenliliği şeklinde açıklanmaktadır. Her bir alt boyutun puanını hesaplamak için ilk olarak ters kodlanan maddelerin düzenlenmesi ve alt boyutlara ait maddelerin puanlarının ortalamasının alınması gerekmektedir. Sıcakkanlılık-utangaçlık boyutu 1, 4, 13, 15, 18, 21 ve 28, sebatkarlık boyutu 2, 5, 10, 12, 23, 27 ve 30; ritmiklik boyutu 3, 6, 9, 14, 17, 22 ve 26.; tepkisellik boyutu 7, 8, 11, 16, 19, 20, 24, 25 ve 29. Maddelerden oluşmaktadır. Bu maddelerden 1, 4, 8, 14, 17, 22, 23 ve 28. Maddeler ters kodlanmaktadır. Boyutlardan alınan yüksek puan sırasıyla, çocuğun yüksek tepkisellik, yüksek sebatkârlık, düşük sıcakkanlılık-utangaçlık ve düşük ritmiklik özelliklerine işaret etmektedir. Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin Türkçe versiyonunun iç tutarlık puanları sıcakkanlılık- utangaçlık için .80, tepkisellik için .77, sebatkarlık için .76, ritmiklik için .48 olarak hesaplanmıştır (Yağmurlu & Sanson, 2009). Çocukların anneleri tarafından cevaplanmıştır.

2.4. İşlem

Öğretmenlere ve ailelere çalışmanın amacı ve içeriği ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ailelerden veli onamı alınmıştır. Toplanan verilerin isimsiz tutulacağı ve kişisel bilgilerin toplanmayacağı bilimsel bir çalışmada kullanılacağı bildirilmiştir. Çalışmayı kabul eden annelere çocukların demografik bilgilerini içeren Çocuk Bilgi Formu, Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği öğretmenleri tarafından iletilmiştir. Öğretmenlerden, Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeğini, Okul Öncesi Motivasyon Ölçeğini, Duygu Düzenleme Ölçeğini araştırmaya katılan her bir çocuk için cevaplamaları istenmiştir. Öğretmenlerin ve ailelerin çocuklar için doldurdıkları ölçekler öğretmenlerden teslim alınmıştır. 400 ölçme aracı öğretmenlere ve ailelere verilmesine rağmen, 30 ölçme aracı geri gelmediği, 21 ölçme aracında eksik veri içerdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle toplam 51 ölçme aracı veri analizine dahil edilmemiştir. Kalan 349 veri üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

2.5. Veri analizi

Araştırmada, tanımlayıcı istatistikler nicel veri için ortalama ve standart sapma (minimum-maksimum) nitel veri için frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir. Bağımsız iki grup karşılaştırmalarında normal dağılım gösteren veri için t-testi ikiden fazla grup karşılaştırmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeği-EÇDLÖ puanını etkileyen değişkenlerin incelenmesi amacıyla adimsal çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Anlamlılık düzeyi $\alpha=0.05$ olarak belirlenmiştir. Verinin istatistiksel analizi IBM SPSS 28. paket programında yapılmıştır.

3. BULGULAR

Çocuklara uygulanan ölçeklere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo-1: Ölçek puanlarının tanımlayıcı istatistikleri

	Ortalama	Standart sapma	Minimum	Maksimum
EÇDLÖ Toplam	152.62	28.92	94.00	230.00
DDÖ Değişkenlik -olumsuzluk	2.36	0.60	1.27	4.07
DDÖ Duygu-kontrol	3.06	0.54	1.50	4.25
OÖÇMÖ Bilişsel sebat	16.90	3.66	5.00	25.00
OÖÇMÖ Kaba motor	17.82	3.96	5.00	25.00
OÖÇMÖ Yetişkinle Sosyal Sebat	15.14	4.09	5.00	24.00
OÖÇMÖ Çocuklarla Sosyal Sebat	18.68	4.66	6.00	30.00
OÖÇMÖ Üst Düzey Memnuniyet	19.74	3.43	5.00	25.00
OÖÇMÖ Olumsuz Duygular	24.82	5.79	8.00	40.00
OÖÇMÖ Genel Yeterlilik	16.72	4.23	5.00	25.00
ÇKMÖ Sıcakkanlılık utangaçlık	27.57	6.84	9.00	39.00
ÇKMÖ Sebatkarlık	25.88	5.36	10.00	37.00
ÇKMÖ Ritmiklik	26.21	3.74	18.00	39.00
ÇKMÖ Tepkisellik	26.68	7.72	10.00	53.00

EÇDLÖ:Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeği
DDÖ:Duygu Düzenleme Ölçeği,
OÖÇMÖ: Okul Öncesi Çocuklar için Motivasyon Ölçeği
ÇKMÖ: Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği

Araştırmaya katılan çocukların Erken Çocukluk Dönemi Liderlik Ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 152,62’dir. Ölçekten alınan en düşük puanın 48, en yüksek puan 240’ dir. Araştırmada liderlik ölçeğinden alınan ortalama puan, çocukların liderlik becerilerinin ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Duygu düzenleme Ölçeği’nin Değişkenlik-Olumsuzluk alt ölçek puan ortalaması 2.36, duygu kontrol puan ortalaması ise 3.06’dır. Ölçekten alınan puanlar min. 1, max. 86’dır. Araştırmada duygu kontrol ve değişkenlik-olumsuzluk alt boyutundan alınan ortalama puanlarının düşük olduğu görülmektedir. Çocukların motivasyon ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları ”Bilişsel Sebat 16.90, Kaba Motor 17.82, Yetişkinle Sosyal Sebat, 15.14, Çocuklarla Sosyal Sebat 18.68, Üst Düzey Memnuniyet 19.74, Olumsuz Duygular 24.82, Genel Yeterlilik 16.72’dir. Motivasyon ölçeğinde yüksek puan motivasyon düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Çocukların motivasyon ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Çocukların Kısa Mizaç ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları, Sıcakkanlılık-Utangaçlık 27.57, Sebatkarlık 25.88, Ritmiklik 26.21, Tepkisellik 26.68 dir. Boyutlardan alınan yüksek puan sırasıyla, çocuğun yüksek tepkisellik, yüksek sebatkârlık, düşük sıcakkanlılık-utangaçlık ve düşük ritmiklik özelliklerine işaret etmektedir. Çocukların Kısa Mizaç ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlar, puan ortalamalarının üzerinde olduğunu göstermektedir.

Erken çocukluk dönemi liderlik ölçeğinden elde edilen puanların çocukların yaş ve cinsiyetine göre karşılaştırılması Tablo-2’de belirtilmiştir.

Tablo-2: Çocukların yaş ve cinsiyetine göre erken çocukluk dönemi liderlik ölçeğinin karşılaştırılması

		EÇDLÖ Toplam			
		n	Ortalama	Standart sapma	p
Çocuğun cinsiyeti	1	172	154.65	30.25	0,254
	2	177	150.67	27.55	
Çocuğun yaşı	4 yaş	141	148.24	26.01	0,042*
	5 yaş	117	152.90	31.12	
	6 yaş	91	159.36	29.32	

1: kız, 2: erkek

Cinsiyet değişkeni açısından kız ve erkekler arasında EÇDLÖ puanları açısından anlamlı farklılık bulunmazken ($p=0,254$) yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,042$). Altı yaşındaki çocukların EÇDLÖ puan ortalamaları dört yaşındaki çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur.

Erken çocukluk dönemi liderlik ölçeği toplam puanı ile diğer ölçekler arasındaki korelasyonun incelenmesi Tablo-3'te belirtilmiştir.

Tablo-3: EÇDLÖ toplam puanı ile diğer ölçekler arasındaki korelasyonun incelenmesi

	EÇDLÖ toplam	
	r	p
DDÖ- Değişkenlik olumsuzluk	-0.178	0.003
DDÖ-Duygu kontrol	0.644	<0.001
OÖÇMÖ- Bilişsel sebat	0.627	<0.001
OÖÇMÖ- Kaba motor	0.599	<0.001
OÖÇMÖ- Yetişkinle Sosyal Sebat	0.413	<0.001
OÖÇMÖ- Çocuklarla Sosyal Sebat	0.698	<0.001
OÖÇMÖ -Üst Düzey Memnuniyet	0.461	<0.001
OÖÇMÖ-Olumsuz Duygular	0.026	0.667
OÖÇMÖ- Genel Yeterlilik	0.759	<0.001
ÇKMÖ Sıcakkanlılık utangaçlık	0.272	<0.001
ÇKMÖ Sebatkarlık	0.199	0.001
ÇKMÖ Ritmiklik	0.066	0.274
ÇKMÖ Tepkisellik	0.018	0.772

Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

EÇDLÖ ile DDÖ'nin *Değişkenlik Olumsuzluk* alt boyutu arasında ters yönlü anlamlı ilişki bulunmasına rağmen bu ilişki düzeyi oldukça zayıf düzeyde ($r=-0.178$; $p=0.003$) olduğu bulunmuştur. DDÖ'nin *Duygu Kontrol* alt boyutu ile ilişkisi pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.644$; $p<0.001$). OÖÇMÖ'nin alt boyutlarından *Olumsuz Duygular* alt boyutu ile EÇDLÖ arasında anlamlı ilişki bulunmazken diğer alt boyutlarla pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak *Genel Yeterlilik* alt boyutu ile bulunan korelasyon pozitif yönlü oldukça iyi düzeyde olduğu görülmüştür ($r=0.759$; $p<0.001$). ÇKMÖ'nin *Sıcakkanlılık -Utangaçlık ve Sebatkarlık* alt boyutları ile EÇDLÖ toplam puanı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmasına rağmen bu ilişkiler oldukça zayıf düzeyde bulunmuştur. EÇDLÖ toplam puanının *Ritmiklik ve Tepkisellik* alt boyutları ile arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Erken çocukluk dönemi liderlik ölçeğinin toplam puanını etkileyen değişkenlerin adımsal regresyon analizi sonuçları Tablo-4'te belirtilmiştir.

Tablo-4: EÇDLÖ toplam puanını etkileyen değişkenlerin adımsal regresyon analizi ile incelenmesi

	Unstandardized b	Standardized beta	t	p.
Sabit	-6.829		-0.741	0.459
OÇMÖ Genel Yeterlilik	3.074	0.395	8.713	<0.001
OÖÇMÖ Çocuklarla Sosyal Sebat	2.200	0.313	6.709	<0.001
OÖÇMÖ Olumsuz Duygular	-0.551	-0.101	-2.759	0.006
DDÖ Kontrol	18.156	0.311	8.300	<0.001
ÇKMÖ Sıcakkanlılık utangaçlık	0.479	0.109	3.217	0.001
ÇKMÖ Tepkisellik	0.298	0.074	2.107	0.036

Model anlamlılığı $F(6;264)=124.465$, $p<0.001$.
 $R^2=0.739$; $Adj.R^2=0.733$

EÇDLÖ toplam puanı ile ilişkili olan değişkenlerin incelenmesinde gerçekleştirilen adımsal regresyon analiz sonuçları Tablo-4'te verilmiştir. Yaş, cinsiyet ve diğer ölçeklerin alt boyutları analize dahil edildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenler modelde yer almıştır. Buna göre OÖÇMÖ'nin *Genel Yeterlilik*, *Çocuklarla Sosyal Sebat* ve *Olumsuz Duygular* alt boyutları, DDÖ'nin *Duygu Kontrol* alt boyutu ile ÇKMÖ'nin *Sıcakkanlılık-Utangaçlık* ve *Tepkisellik* alt boyutlarının EÇDLÖ toplam puanı üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Bunlardan sadece OÖÇMÖ'nin *Olumsuz Duygular* alt boyut puanının EÇDLÖ toplam puanı üzerinde ters yönlü etkisi bulunmaktadır. Regresyon analizi sonucunda standartlaştırılmış beta katsayıları incelendiğinde OÖÇMÖ'nin *Genel Yeterlilik*, *Çocuklarla Sosyal Sebat* ve DDÖ'nin *Duygu Kontrol* alt boyutlarının modeldeki ağırlığının diğerlerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. Motivasyon *Genel Yeterlilik*, *Çocuklarla Sosyal Sebat* ve DDÖ *Duygu Kontrol* alt boyutları çocukların liderlik becerilerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmada, çocuk bireysel özelliklerinden “duygu düzenleme, motivasyon ve mizaç'ın” 4-6 yaş arası çocuklarda liderlik becerilerini yordamadaki rolü incelenmiş bununla birlikte çocukların liderlik becerileri ile duygu düzenleme, motivasyon ve mizaç özellikleri arasındaki ilişki ve liderliğin yaş ve cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Buna göre, çocukların yaş ve cinsiyetine göre liderlik becerileri karşılaştırıldığında, kız ve erkekler arasında liderlik becerileri açısından anlamlı farklılık bulunmazken ($p=0,254$) yaşa göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,042$). 6 yaşındaki çocukların liderlik becerileri 4 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bulgu alanyazın ile benzerlik ile birlikte farklılık da göstermektedir. Örneğin, Kunduracı ve Yaralı (2022), Polat ve Ayaz (2021), Cansoy, Türkoğlu ve Parlar (2016), Turan ve Ebiçlioğlu, (2002), Aktay ve Çakır (2018), Duran (2014) ile Tapşın'ın (2019) çalışmalarında liderlik becerilerinin cinsiyet açısından farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Diğer araştırmalarda ise okul öncesi çocuklarında cinsiyet açısından farklılıklar elde edilmiştir (bkz Moon, 2010; Mawson, 2011; Ro & Moon, 2012). Örneğin, Duran (2019), kızların liderlik puanlarının erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuştur. Mawson (2011), karışık cinsiyetli grup oyunlarında liderliğin erkek çocuklar tarafından üstlenilme olasılığının kızlardan biraz daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Lee, Recchia ve Shin (2005), kızların liderlik tarzını yönlendirici olarak tanımlamışlar, fakat *diktatör* teriminin erkeklerin liderlik tarzını tanımlamak için daha uygun olduğunu öne sürmüşlerdir. Ro ve Moon (2012), kızların öz düzenleme ve liderlik becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Alan yazında çocuk liderliği ile ilgili yapılan araştırmalarda cinsiyete göre farklılıklar genelde görülmektedir. Kız çocuklarının liderlik becerilerinin erkek çocuklarından daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, kız çocukların erkek çocuklarına kıyasla prososyal davranışlara daha fazla sahip olmaları, empati ve iletişim becerilerinin daha fazla gelişmiş olması olabilir. Çünkü bu beceriler çocuk liderlerde bulunan en belirgin özelliklerdir (Rivizzigno & Brendgen, 2014; Kemple vd., 1992). Liderlik becerilerinin ortaya çıktığı sosyal oyundaki cinsiyet farklılıklarının zaman içinde istikrarlı olmadığını, kızların başlangıçta erkeklerden daha önce

sosyal ve yapılandırılmış oyun biçimlerini geliştirdiği, ancak erkeklerin kızların seviyelerine ulaştıkları ve daha sonraki yaşlarda geride bıraktıklarını belirtilmektedir (Barbu vd., 2011). Araştırmaların bazıları, liderlikle ilgili olabilecek belirli beceri ve yeteneklerin kız ve erkek çocuklarında nasıl geliştiği konusunda farklılıklar olduğunu göstermiş bazı araştırmalarda ise cinsiyete özgü farklılıklar tespit edilmemiştir. Bunun nedeni çocukluk döneminde kız ve erkek çocuklarının liderlik becerilerinin gelişimi biyolojik, çevresel ve sosyal etkiler de dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenmeleridir (Miltnerberger vd., 2009). Erkek çocukları belirli liderlik becerilerine bağlı özelliklere sahip olmaları liderlik becerilerini etkileyebilmektedir. Benzer şekilde, kız çocukların daha gelişmiş el-göz koordinasyonu ve denge görevlerine sahip olmaları, duyarlı ve istikrarlı olmaları liderlik için gerekli becerileri etkilemektedir (Mandalaywala & Rhodes, 2020). Bu doğrultuda, kız ve erkek çocukları kendi cinsiyetine özgü liderlik becerilerine sahip olmaları cinsiyet açısından farklılık ortaya çıkmamasının nedeni olabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak, liderlik becerilerinin değerlendirilmesinde cinsiyet farklılıkları olduğuna dair kanıtlar olsa da mevcut araştırma ve diğer araştırma sonuçları kızlar ve erkekler arasında liderlik becerilerinin kendisinde doğal bir farklılık olduğunu kesin olarak ortaya koymamaktadır. Bu bulguları yorumlarken daha geniş sosyal ve gelişimsel bağlamı göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Araştırmada çocukların yaşlarına göre liderlik becerilerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Altı yaşındaki çocukların EÇDLÖ puanı dört yaşındaki çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Sonuç alan yazınla uyumludur. Jang (2015), okul öncesi çocukların liderliklerinde çocuğun yaşına göre anlamlı farklılıklar bulmuştur. Duran (2019), yaşı 60-66 ay arasında olanların liderlik puanları, yaşı 54-59 ay arasında olanlardan yüksek olduğunu tespit etmiştir. French (1984), sınıfta lider çocukların yaşça daha büyük olan çocuklar olduğunu bildirmiştir. Çocuklarda liderlik, sosyal ve duygusal becerilerinin gelişimi olarak ele alındığında, bu gelişim alanında yer alan beceriler ile yapılan araştırmalarla da uyumludur. Örneğin, Bozkurt (2016), duyguları anlama becerileri ile sosyal yetkinlik açısından 6 yaş çocuklarının 5 ile 4 yaşa kıyasla daha iyi olduklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde Özlem ve Temel (2014) 6 yaş çocuklarının problem çözme becerileri ve bakış açısı alma becerileri, 5 ve 4 yaşa göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yurdakul vd. (2022), dört yaş grubu çocukların prososyal davranışlarının 5 ve 6 yaş gruplarına göre daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Karaman ve Dinçer (2020), çocuğun prososyal davranışları ile yaşı arasında anlamlı bir fark olduğu; çocuğun yaşı büyüdükçe prososyal davranış puan ortalamalarının da artmakta olduğu belirlemişlerdir. Liderliğin yaşla birlikte artmasının nedeni, yaşla birlikte çocukların sosyal ve duygusal becerileri de gelişmesidir. Özellikle liderlik için önemli olan becerilerden prososyal, dil becerileri ve problem çözme becerileri yaşla birlikte gelişmektedir (Bozkurt, 2016; Duran, 2019; Karaman & Dinçer, 2020; Özlem & Temel, 2014). Dolayısıyla yaşça büyük çocukların liderlik becerilerine daha fazla sahip olmaları muhtemeldir.

Araştırmanın diğer önemli bir amacı da çocukların liderlik becerileri ile duygu düzenlemeleri, motivasyon ve mizaçları arasında ilişkinin belirlenmesidir. Çocukların liderlik becerileri ile duygu düzenleme becerileri incelendiğinde duygu düzenlemenin “*değişkenlik /olumsuzluk*” alt boyutu ile ters yönlü zayıf düzeyde, duygu düzenlemenin “*duygu kontrol*” alt boyutu ile pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulguya göre çocuklardaki liderlik becerileri artıkça duygu düzenlemenin “*olumsuz değişkenliği*” azalmakta olduğu, diğer anlatımla liderlik özelliği gösteren çocuklarda olumsuz değişkenlik özelliğinin az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte liderlik özelliği gösteren çocuklarda “*duygu düzenleme- duygu kontrol*” becerisinin daha fazla olduğu görülmektedir. Özetle bu bulguyu göz önüne aldığımızda lider çocuklarda duygu düzenleme zorluğu az görülürken duygu düzenleme becerisinin gelişmiş olduğu sonucuna varılmaktadır. Sonuçlar alan yazını desteklemektedir. Kunduracı ve Yaralı (2022), okul öncesi dönemdeki çocukların liderlik, öz düzenleme ve duygu ifade etme becerilerinin birbiriyle ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Dirlık (2022), 5 yaş çocuklarında duygularını yönetme becerileri ile liderlik özellikleri arasında orta seviyede ilişki tespit etmiştir. Liderlerin çoğu zaman pozisyonlarından dolayı stresli durumlar altında kendi duygularını yönetmeleri gerektiğinden duygu yönetiminin etkili liderlik için kritik öneme sahip olduğunu ileri sürülmektedir (George, 2000). Alan yazınla birlikte mevcut çalışmanın sonuçları, çocuk liderliği ile duygu düzenleme becerileri arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermiştir. Çalışmalar, daha iyi duygu düzenleme stratejilerine sahip çocuk ve ergenlerin, duygularını düzenleme konusunda daha düşük becerilere sahip akranlarına göre daha yüksek sosyal yeterlilik gösterdiklerini, daha yüksek akran statüsüne sahip olduklarını, daha iyi ilişki kalitesine sahip olduklarını ve olumlu sosyal davranışlarda bulduklarını göstermektedir

(Rydell, Berlin, & Bohlin, 2003; Spinrad vd., 2006). Buna göre, lider çocukların, sosyal yeterliliklerin iyi olan, akranları tarafından kabul edilen ve daha iyi ilişkiler kurabilen bireyler olduğu düşünülürse duygu düzenleme becerisi liderlik ile ilişkili olması beklenen bir durumdur. Shin vd. (2004), duyguyu ifade etmenin önemi açısından liderlik becerisine sahip çocukların, akranları ve öğretmenleri ile iyi ilişkiler kurabildikleri ve kurdukları ilişkiyi olumlu yönde sürdürebildiklerini belirlemişlerdir. Dolayısıyla liderler sosyal ilişkiler kurma ve bu ilişkileri yürütme becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Lider çocukların hem akranları ile hem de yetişkinler ile sosyal ilişkiler kurmaları ve yürütmeleri için duyguların kontrol etme, düzenleme ve etkili bir şekilde ifade etme becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Okul öncesi dönemi çocuklarında liderliği geliştirmek için duygu düzenleme becerilerinin kazandırılmasına yönelik sınıf içi çalışmalarına önem verilmelidir.

Liderlik becerileri ile motivasyon arasındaki ilişki incelendiğinde, motivasyonun “olumsuz duygular” hariç diğer boyutlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu bulguya göre, okul öncesi dönemde liderlik becerisine sahip çocukların motivasyon düzeylerinin gelişmiş olduğu, liderlik becerisine sahip çocukların çocukların motivasyonlarının yüksek çocuklar olduğu söylenebilir. Liderlik becerilerine sahip kendi kendini motive eden çocuklar, fikir ve düşünceleriyle diğer çocukların ilgisini çekebilmektedir (Abdigapbarova vd., 2016). Alan yazında okul öncesi dönem çocuklarında liderlik ve motivasyon ile ilgili araştırmaya şu ana kadar rastlanılmamış ve motivasyon ile ilgili araştırmalarında oldukça sınırlı ve az olduğu görülmüştür. Fakat okul öncesi dönemde motivasyon ile ilgili yapılan diğer araştırma sonuçlarına bakıldığında liderlik ile ilişkili olan becerilerin motivasyon ile de ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin, Özbey ve Gürler (2019), çocuklarda yüksek motivasyonun gelişmiş sosyal becerilerle ve azalan sorunlu davranışlarla ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Köyceğiz ve Özbey (2018), problem çözme ile motivasyon arasında ilişki bulmuşlardır. Özbey (2019a), çocukların motivasyon düzeyleri ile öz düzenleme becerileri arasında, Özbey (2019b), çocukların değer davranışları ile motivasyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Özbey’e (2019b) göre erken çocukluk döneminde değer davranışlarının kazandırılması çocukların motivasyon düzeylerini destekler. Mevcut araştırma ve alan yazındaki araştırma sonuçlarına göre motivasyonu yüksek olan çocukların sosyal becerilerin yüksek olduğu, problem davranışları daha az gösterdikleri tespit edilmiştir. Liderlik becerisine sahip çocukların sosyal yeterlilikleri gelişmiş olduğu söylenebilir. Söz konusu beceriler liderlik becerileriyle ilişkilidir. Çocuklardaki motivasyon ile ilişki olan bu beceriler liderlik becerilerini desteklemektedir. Ayrıca, liderlik için önemli bir beceri olan yaratıcılık da motivasyon ile ilişkilidir. Örneğin, Gayret (2021), çocukların motivasyonu ile yaratıcılık düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuş ve yaratıcılık geliştikçe motivasyonun da arttığını ileri sürmüştür. Benzer şekilde araştırmalar, motivasyonun erken çocukluk döneminden itibaren sosyal-duygusal yeterliliği yordamada önemli bir role sahip olduğunu ve motivasyon ile sosyal beceriler, sosyal-duygusal yeterlilik, alıcı dil, organizasyon, erken okul başarısı ve duygu düzenleme becerisi içeren olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Huang & Lay, 2017; Özbey & Köyceğiz, 2019; Józsa & Barrett, 2018; Rahmawati, Tairas & Fardana, 2021; Fung & Chung, 2021; Neverovich, 2020). Bunlar, liderlik becerisine sahip çocuklarda mevcut olan beceriler ve yeterliliklerdir. Motivasyon, bireyi hedefe yönelik davranışlarda bulunmaya ve ısrarcı çabalar göstermeye yönlendiren süreçtir. Lider, ortak bir hedefi, stratejileri gerçekleştiren ve eylemleri tutarlı bir şekilde bu hedefe yönelik yönlendiren bireylerden oluşan bir grup içinde baskın konumda olan kişidir (Hazra vd., 2018). Dolayısıyla liderlerde hedef amaç belirleme, belirlediği hedef doğrultusunda ısrarcı olma ve çaba gösterme davranışları olması gerekmektedir. Bu davranışları harekete geçiren güç ise maotivasyondur. İçsel ve akademik motivasyonun da liderlik ile ilişki olduğu görülmektedir. Gottfried vd. (2011)’e göre eğer bir birey lider olmak için içsel olarak motive olmuşsa, liderliğe katılmak için dışsal ödüllere gerek duymadan liderlik faaliyetlerine istekli bir şekilde katılabilmektedir. Teorik olarak içsel motivasyonun liderlik motivasyonu ile bir bağlantısı olmalıdır. Diğer bir içsel motivasyon çeşidi olan akademik içsel motivasyonda, liderliği karakterize eden veya ona katkıda bulunan kişisel özellikleri içermektedir. Bunlar arasında “ustalık, merak, sebat, görev içselliği ve zorlu ve yeni görevlere katılmaya yönelik bir yönelimler yer almaktadır. Liderler etkinliklerini üstlenmek için öne çıkacak, yeni yönler çizecek, kararlar alacak, rotayı/gündemi belirleyecek, değişimi etkileyecek, grup üyelerini organize edecek ve zorlayıcı yeni durumlarla karşı karşıya kalacak ve kararlı davranacak konumda olan kişilerdir. Liderler genellikle engellerin olduğu ve anında ödüllerin olmadığı durumlarda da bu tür davranışları göstermektedirler (Gottfried, vd., 2011). Gottfried vd. (2011), ergenlerle yaptıkları

çalışmada akademik içsel motivasyon ile ergenlerin liderlik rolleri arasındaki ilişkiyi belirlemişlerdir. Lider ergenler daha düşük akademik içsel motivasyon düzeylerine sahip akranları ile karşılaştırıldığında önemli ölçüde daha fazla ders dışı liderlik rollerinde buldukları tespit edilmiştir. Araştırmacılar akademik içsel motivasyonu daha yüksek olan ergenlerin lider olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu, yalnızca üstün motivasyona sahip olanların önemli ölçüde daha fazla liderlik pozisyonunu üstlendiklerini tespit etmişlerdir. Mevcut araştırma ve diğer araştırma bulgularına bakıldığında liderlik becerileri ile motivasyonun ilişkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle erken çocukluk, çocukluk ve ergenlik döneminde motivasyonun teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmada çocukların liderlikleri ile mizaç özellikleri arasında sadece *düşük sıcakkanlılık - utangaçlık* ve *yüksek sebatkarlık* mizaç özellikleri arasında anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Ritmiklik ve tepkisellik arasında bir ilişki bulunmamıştır. Diğer anlatımla liderlik becerileri daha yüksek olan çocukların daha az utangaç ve düşük sıcakkanlılıkta oldukları ve daha fazla sabırlı oldukları sonucu elde edilmiştir. Çocukların mizaç özellikleri ile ilgili araştırmalar, mizaç özelliklerinin çocuğun diğer alanlardaki duygu, davranış, beceri, uyum ve öğrenmelerini etkilediğini göstermektedir (Özdemir & Budak, 2019). Utangaç mizaç özelliği, lider bireylerde olmaması gereken bir özellik olarak ele alınmaktadır. Çünkü, Rubin, Coplan ve Bowker'e (2009) göre, mizaç olarak utangaç çocuklar akranlarıyla etkileşimi arzularlar ancak yeni durumlar karşısında korku ve kaygı ile karakterize edilen biyolojik temelli bir eğilim nedeniyle kendilerini geri çekerler. Bu çocuklar kaygılı-çekingen davranışlar sergileyerek ya da korkulu, sessiz ve içine kapanık davranışlar sergileyerek kendilerini sosyal etkileşimlerden uzaklaştırırlar (Coplan & Armer, 2007). Utangaçlık, yeni durumlara tepki olarak geri çekilmeyi ifade etmektedir (Rothbart, 2011). Bunu tam tersi liderlik becerisine sahip çocuklar girişken ve sosyaldirlir. Dolayısıyla liderlik becerisine sahip çocukların sosyal ilişkilerinin güçlü olması, duygu düzenleme becerilerinin gelişmiş olması ve dışa dönük olması beklenilmektedir. Mevcut sonuç beklenileni karşılamaktadır. Lider çocukların daha az utangaç olmaları daha çok dışadönük olmaları gerekmektedir. Çünkü dışadönük bireyler sosyaldir; insanlarla olduklarında, büyük gruplarda veya toplantılarda; iddialı, aktif ve konuşkandırlar; heyecanlı, neşeli ve enerjik olma eğilimindedirler (McCrae & Costa 1989). Judge vd. (2002), kişiliğin dışa dönüklük boyutunun "liderlerin ve etkili liderliğin en önemli özelliği olduğunu" belirlemişlerdir. Mevcut araştırmada olduğu daha önceki araştırmalar çocuk liderliği ile mizaç arasındaki ilişkiyi tespit etmişlerdir. Örneğin Lisa (2000), çocukların akranlarıyla oyun sırasında liderlik ve hakimiyet stratejilerini kullanmalarının, bireysel mizaçla ilişkili olduğunu bulmuştur. Moon (2010), çocuk mizacının (hassasiyetleri/dayanıklılıkları açısından) hem erkek hem de kız çocuklarında liderlik özelliklerinin en güçlü belirleyicisi olduğunu bulmuştur. Guerin vd. (2011), 2 yaşından 29 yaşına kadar çocukları, ergenleri ve yetişkinleri incelemişler, erken çocukluk döneminde mizacın *yaklaşım/geri çekilme* özelliği çocukluk dönemi boyunca istikrar gösterdiğini ve ergenlik döneminde ise dışadönüklüğün yetişkinlikteki liderlik potansiyeli ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bu bulguya dayanarak erken çocuklukta mizaç ergenlikteki dışadönüklüğü, ergenlikteki dışa dönüklükte yetişkinlikte liderliği yordamaktadır. Dolayısıyla erken çocukluk döneminde liderlik gelişimi için mizaç eğitimine ve çocukların dışa dönüklük mizaç özelliklerini geliştirici çalışmalara yer verilmesi önerilmektedir. Mizaç/kişilik üzerindeki genetik etkilerin bilinmesine rağmen bu özelliklerin değişmez olduğu, değişmediği veya çevreden etkilenmediği anlamına gelmemektedir (Caspi, 1998). Örneğin, daha fazla içine kapanık olan, utangaç çocuklar için müdahale programları uygulanmaktadır. Liderlik ile ilgili beceriler kazandırılarak, mizaç olarak daha fazla içine kapanık çocuklar/ergenler de geleceğin liderleri olarak yetişebilirler (Guerin vd.2011).

Araştırmada okul öncesi çocuklarının liderlik becerileri üzerinde çocuk özelliklerinden duygu düzenleme, mizaç özellikleri ve motivasyonun yordama gücü incelendiğinde, çocukların motivasyonlarının *genel yeterlilikleri*, *çocuklarla sosyal sebat ve olumsuz duyguları*, *duygu düzenlemenin duygu düzenleme- kontrol* ile çocukların mizaç özelliklerinden *düşük sıcakkanlılık -utangaçlık* ve *tepkiselliğin* çocukların liderliklerini yordadığı sonucu elde edilmiştir. Bunlardan sadece motivasyonun *olumsuz duygular* ın çocukların liderlik becerileri üzerinde ters yönlü etkisi bulunmaktadır. Etki oranları incelendiğinde çocukların motivasyonlarının *genel yeterlilikleri*, *çocuklarla sosyal sebat etme düzeyleri* ve *duygu düzenlemenin- duygu kontrol* becerilerinin diğerlerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. Diğer bir anlatımla, çocukların motivasyonlarının *genel yeterlilikleri*, *çocuklarla sosyal sebat etme* düzeyleri ve *duygu düzenleme- duygu kontrol* becerilerinin çocukların liderliğini yordamadaki rolünün daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar beklenileni karşılamaktadır. Alan

yazında her ne kadar erken çocukluk döneminde liderlik becerileriyle ilgili sınırlı araştırmalar olsa da, mevcut araştırma sonuçları ve liderlik becerileri, liderlik gelişimi, liderlik becerilerinin desteklenmesi ile ilgili daha büyük yaştaki çocuklarla, ergenlerle ve yetişkinlerle yapılan çalışmaların sonuçlarıyla tutarlıydı (bkz Torrence & Connelly, 2019; Kafetsios, Nezlek & Vassilakou, 2012; Thiel, Connelly & Griffith, 2012). Okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmalarda da sonuçlar benzerdir. Örneğin, Kunduracı ve Yaralı (2022), okul öncesi çocuklarının liderlik becerilerinin öz düzenleme ve duygu ifade etme becerileri ile ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmada duygu dışavurumculuğu çocukların liderlik becerilerini yordarken, öz-düzenlemenin liderlik becerilerinde aracı rol oynadığı bulunmuştur. Kim ve Kim (2019), 4 ile 5 yaş çocuklarında liderlik özelliklerinin, duygusal zeka ve olumlu sosyal davranışlar ile olumlu ilişkisi olduğunu, ayrıca küçük çocukların duygusal zekası ve olumlu sosyal davranışları liderlikleri üzerinde olumlu etkiler yarattığını tespit etmişlerdir. Haver, Akerjordet ve Furunes'e (2013) göre bireyin kendi duygularını düzenlemesi, etkili ve iyi liderlikle ilişkilendirilen temel bir yeterlilik alanı olarak kabul edilmektedir. Kim ve Yang (2010), okul öncesi çocuklarının duygusal düzenleme stratejileri ile liderlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Duygu düzenleme stratejilerinin bir alt alanı olan "olumlu başa çıkma" stratejilerini kullanan okul öncesi çocukların liderlik düzeylerinin yüksek olduğunu, kaçınan, destekleyici, saldırgan ve içe atma stratejilerini daha sık kullanan çocukların liderlik düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmişlerdir (Kim & Yang 2010).

Mevcut araştırmada motivasyonun liderlik üzerinde etkisi ile ilgili elde edilen sonuçlar, motivasyon ve liderlik arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarla uyumludur. Örneğin, Gottfried vd. (2011), çocuklukta akademik içsel motivasyonun, ergenlerin akademik içsel motivasyonunu önemli ölçüde yordadığını; akademik içsel motivasyonun da, dışsal ödül olmadan liderliği önemli ölçüde yordadığını bulmuşlardır. Çocukluktan ergenliğe kadar akademik içsel motivasyonu daha yüksek olan bireylerin, dış ödülleri beklemeden liderlik etme olasılıkları daha yüksektir (Gottfried vd., 2011). Lider çocukların motivasyonu daha yüksek olan ve grup etkinliklerinde aktif rol alma eğiliminde olan çocuklar olduğu görülmektedir (Li vd., 2007). Mevcut araştırma ve ilgili araştırma sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, liderlik becerileri gelişmiş çocukların içsel motivasyona sahip olmaları ve liderlik gerektirecek görevleri dış ödüllendirme olmadan kendi içsel motivasyonların etkisiyle yerine getirebilecekleri söylenebilir. Bu doğrultuda, okul öncesi dönemden başlayarak öğretimin her kademesinde eğitim müfredatı, sınıf düzeni, öğretim materyalleri, öğretim yöntem-teknikleri ve öğretmen-çocuk ilişkisi çocuklarda içsel motivasyonu geliştirecek şekilde olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Araştırmada, çocuk mizacının çocuk liderliğini yordama gücü araştırılmıştır. Elde edilen sonuca göre çocukların mizaç özelliklerinden *düşük sıcakkanlılık- utangaçlık ve tepkisellik* mizaç özelliklerinin çocukların liderlik toplam puanı üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgu alan yazın ile uyumludur. Murphy ve Johnson (2011), çocukların kişiliklerinin (örneğin, baskın olma, dışa dönüklük ve sosyal yeterlilik), liderlik düzeylerini yordadığını bulmuşlardır. Ko (2014), okul öncesi çocuklarının mizaçları ile liderliği arasında ilişki bulmuştur. Liderlik ile ilgili değişkenlere bakıldığında, içsel bir faktör olarak çocuğun mizacı vardır (Ko, 2014). Çocuk liderliği, çocukların mizacının sosyallik, duygusallık ve etkinlik/aktivite boyutları ile ilişkilidir (Kim, 2005). Liderliği etkileyen bir çok etken arasında kişilik özelliği de etkilemektedir. Dışadönüklüğün hem mizaç yönleri ile (etkinlik, heyecan arayışı ve olumlu duygular) hem de kişilerarası yönleri ile (sıcaklık ve girişkenlik) ilişkilidir (McCrae & Costa, 2003). Erken çocukluk döneminde çocuk liderliği ve mizaç arasında anlamlı ilişki bulunmakta ve küçük çocuklarda mizaç, uyum yeteneği ve dayanıklılık, çocuğun liderliğini olumlu yönde etkilemektedir (Ko, 2014). Alanyazında yapılan çalışmalarda çocukların belirli kişilik/mizaç özelliklerinin liderlik becerilerini yordadığını göstermiştir. Örneğin, Jung (2005), ılımlı mizaçlı çocukların liderlik puanlarının en yüksek olduğunu, yeni ortamlara iyi uyum sağlayan ve duygularını ifade edebilen çocuklar olduğunu bulmuştur. Moon (2010), 5 yaş çocuklarının mizaç özelliklerinden "hassas ve dayanıklı" olmaları en güçlü liderlik yordacısı olduğunu bulmuştur. Moon (2010) çocuk mizacının hem erkek hem de kız çocuklarının liderliklerinde en güçlü belirleyici olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada daha az dürtüsel olan, riskten kaçınmayan, sosyal duyarlılığı ve sabrı yüksek olan çocukların öğretmenler tarafından daha fazla lider çocuklar olarak değerlendirildiklerini de bulmuştur. Lee (2002), yumuşak mizaçlı çocukların, zor mizaçlı çocuklara kıyasla oyun durumlarında liderliği daha fazla üstlendiklerini, arkadaşlarıyla iyi işbirliği yaptıklarını belirtmiştir. Park Seong-ah (2010), çocuk liderliği ile olumlu sosyal davranış ve mizaç arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Alanyazında ve mevcut

araştırmada, liderlik puanları yüksek olan çocukların olumlu mizaç özellikleri gösterdikleri tespit edilmiştir. Çocukların utangaç olma mizaç özellikleri liderlik etmeleri için engel teşkil ettiği söylenenebilir. Çünkü utangaçlık arkadaş ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Liderlikte arkadaşlık ilişkisi kurabilme ve sürdürülebilirliği önemli bir beceridir. Arkadaşlık kurabilme, arkadaşlık ilişkilerini sürdürülebilir, akranları tarafından kabul görme gibi sosyal beceriler lider çocuklar için oldukça önemli bir özelliktir. Oysa ki utangaç çocukların, akranlarıyla iletişim kurmaya motive oldukları ancak sosyal reddedilme veya değerlendirilme korkusuyla engellendiği bir yaklaşma-kaçınma çatışması yaşadıkları düşünülmektedir (Asendorpf, 1990). Bu çatışma, utangaç çocukların, tanımadığı akranlarına yaklaşmada daha fazla zorluk çekmelerine ve daha az utangaç akranlarına göre daha fazla sosyal geri çekilme sergilemelerine neden olmaktadır (Asendorpf, 1990 ; Rubin vd. 2009). Bununla birlikte liderlik için gerekli olan diğer önemli bir özellik sözel becerilerin gelişmiş olmasıdır. Fakat utangaç mizaç özelliği olan çocukların sözel becerileri de zayıf olabilmektedir. Yapılan araştırmalar utangaç çocukların sözel becerilerin zayıf olduğunu göstermektedir. Örneğin, Spere vd. (2009), utangaç çocukların karakteristik olarak daha az utangaç akranlarına göre daha az sözlü ifade kullandıklarını tespit etmişlerdir. Sosa-Hernandez vd. (2023), utangaç çocukların arkadaşlarına daha az sözlü talimat verdiklerini bulmuşlardır. Shin vd. (2004), çocuk liderlerin kendilerini akranları üzerinde baskın veya etkili olarak konumlandırmaları için sözel olarak daha iddialı, yönlendirici sözler kullandıklarını bildirmişlerdir. Dolayısıyla utangaç olmanın liderliği olumsuz etkilediği sonucuna varılabilir. Her ne kadar mizaç, doğuştan gelen kişisel bir eğilim olsa da çevrenin etkisi altında değişebilen bir kişilik özelliğidir (Neu & Sook, 2002). Sınıf içerisinde utangaç mizaca sahip çocuklar için liderlik programları hazırlanabilir ve gerekli müdahaleler uygulanabilir. Örneğin, Kang, Kwak ve Kim (2013) kolay, yavaş ısınan ve zor mizaçlı çocuk grupları için liderlik programının etkilerinin anlamlı olduğunu bulmuşlardır. Dürtüsel davranışın sorunlu davranışa neden olma riski yüksektir ve utangaçlık ve riskten kaçınma, sosyal ilişkilerden korkma ve kaçınma eğilimi gösterir, bu da başarılı akran etkileşimlerini engellemektedir. Öte yandan, mükemmel sosyal duyarlılığa sahip olmak, utangaç olmamak ve sürekli olarak tek bir göreve odaklanmak gibi mizaç özellikleri, yeni durumlarla başa çıkma ve cesurca hedefleri takip etme yeteneği gibi güçlü liderlikle yüksek düzeyde ilişkili olabilmektedir. Bu nedenle, liderliği teşvik etmeye yönelik müdahale programlarının çocukların mizaç özelliklerini anlamaya yönelik hazırlanmalıdır (Moon, 2010).

5. SINIRLILIKLAR ve ÖNERİLER

Araştırmada, okul öncesi dönem çocukların liderlik becerilerini duygu düzenleme becerileri, mizaç özellikleri ve motivasyon düzeyleri yordadığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuca göre, okul öncesi dönem liderlik becerileri geliştirme programlarının içeriğine duygu düzenleme- kontrol, mizaç eğitimine yer verilmeli, özellikle de utangaç çocuklar için gerekli çalışmalar hazırlanmalı, dışadönük özellikleri desteklenmelidir. Çocuklarda motivasyonu artıracak özellikle içsel motivasyonu destekleyecek çalışmalara yer verilmesi ya da sınıf içerisinde çocuklarda bu özelliklerin desteklenmesi için çalışmaların yapılması önerilmektedir. Çünkü okul öncesi yıllar liderlik becerilerinin gelişimi için önemli yıllardır. Çocukların erken çocukluk dönemindeki liderlik yeteneklerinin, daha sonraki liderlik gelişimleri üzerinde de olumlu etkiler yarattığı daha önceki araştırmalarda bulunmuştur. Örneğin, Bühler (1931), çocukların erken çocukluk döneminde sergilediği aynı liderlik özelliklerinin (inisiyatif, organize etme yeteneği ve uyumluluk) daha sonraki yıllarda da liderlik yeteneklerini temsil ettiğini gözlemlemiştir (akt. Chen, 2023).

Bu çalışma, Bursa İli Nilüfer ve İnegöl ilçesindeki çocukları çalışma grubuna aldığından dolayı araştırma sonuçlarının genellenmesinde sınırlılıklar bulunmaktadır. Ayrıca çocukların liderliği, duygu düzenleme, motivasyon ve mizacıyla ilgili değişkenler olarak çocuğun cinsiyeti, yaşı gibi sosyo-demografik özelliklerle sınırlı olduğundan daha çeşitli değişkenlerin dikkate alınması gerekmektedir. Çalışmada çocuklar ile ilgili bilgiler annelerinden ve öğretmenlerinden ölçekler vasıtasıyla toplanmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda nicel araştırma teknikleri ile birlikte nitel araştırma tekniklerinin kullanılması önerilmektedir. Erken çocukluk dönemi liderliği ile ilgili çocuk ve ebeveynlerin özellikleri daha detaylı incelenmelidir. Bu sınırlamalara rağmen bu çalışma, çocukların liderlik gelişimi için bir uygulama veya program yaratmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte çocukların liderlik becerilerine duygu düzenleme, motivasyon ve mizaçlarının etkisi hakkında temel ve önemli veriler sağladığı düşünülmekte ve gelecekteki becerileri geliştirmek için çocuk liderlik programı ve sosyal duygusal gelişim programı geliştirmek için rehber olması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdigapbarova, U. M., Ibrayeva, K. E., Baikulova, A. M., K.Ibrayeva, M., Shalabayeva, L. I., & Zhundybayeva, T. N. (2016). Communication through dialogue between preschool children with leadership skills. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 11(5), 1343-1350.
- Aktay, S., & Çakır, R. (2018). Okul yöneticilerinin teknoloji liderliği yeterlikleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 37(37), 37-48. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.361601>
- Asendorpf, J. B. (1990). Beyond social withdrawal: Shyness, unsociability, and peer avoidance. *Human Development*, 33(4-5), 250-259. <https://doi.org/10.1159/000276522>
- Arabikoğlu, S. N., & Demir, K. (2014). Okulöncesi öğretmenlerinin okula bağlılık ve örgütsel güven düzeylerinin okul yöneticilerinin liderlik uygulamalarına göre incelenmesi. *e-International Journal of Educational Research*, 5(4), 83-98.
- Benibol, H. (2015). *Okul öncesi eğitiminden sorumlu müdürlerin liderlik stillerinin öğretmenlerin iş doyumuna üzerine etkisi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bates, S., Anderson-Butcher, D., Ferrari, T., & Clary, C. (2020). A comparative examination of how program design components influence youth leadership-skill development. *The Journal of Youth Development*, 15 (6), 91-115. <https://doi.org/10.5195/jyd.2020.868> |
- Bradberry, T., (2015). *Powerful Ways to Mold Your Children into Leaders*. Forbes Contributor.
- Barthold, Shelby K., (2014). *The Emergence of Leadership in Children: The Role of Play, Athletics, and School*(CMC Senior Thesis. Claremont McKenna College). UCL Discovery. https://scholarship.claremont.edu/cmc_theses/859/
- Barbu, S., Cabanes, G., & Le Maner-Idrissi, G. (2011). Boys and girls on the playground: Sex differences in social development are not stable across early childhood. *Plos one*, 6(1), e16407. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0016407>
- Batum, P., & Yağmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology*, 25(4), 272-294. <https://doi.org/10.1007/BF02915236>
- Bisland, A. (2004). Developing leadership skills in young gifted students. *Gifted Child Today*, 27(1), 24-27.
- Bozkurt, E. (2016). *Okul öncesi çocuklarının duyguları anlama becerileri ile sosyal yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Buhler C.(1931). The social behavior of the child. In Murchison C. (Ed.), *A handbook of child psychology*. Worcester, Mass.: Clark University Press,
- Carlton, M. P., & Winsler, A. (1998). Fostering intrinsic motivation in early childhood classrooms. *Early Childhood Education Journal*, 25, 159-166. <https://doi.org/10.1023/A:1025601110383>.
- Caspi, A. (1998). *Personality development across the life course*. In W. S. E. Damon & N. V. E. Eisenberg (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3 Social, emotional and personality development* (5th ed., pp. 311–388). Wiley.
- Cansoy, R., Türkoğlu, M. E., & Parlar, H. (2016). Liderlik özellikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması ve öğrencilere yönelik bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(212), 139-159.
- Chen, J. J. (2023). Leadership at play in preschool children: a systematic synthesis of nearly nine decades of research. *Early Education and Development*, 34(1), 1-26. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1988036>

- Coplan, R. J., & Armer, M. (2007). A 'multitude' of solitude: A closer look at social withdrawal and nonsocial play in early childhood. *Child Development Perspectives*, 1(1), 26–32. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00006.x>
- Day, D. V. (2011). Integrative perspectives on longitudinal investigations of leader development: From childhood through adulthood. *The Leadership Quarterly*, 22(3), 561-571. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2011.04.012>
- Dirlik, H. (2022). *Okul öncesi eğitim dönemi çocuklarının erken liderlik özellikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Duran, A. (2014). *Okul öncesi çağı çocuklarında liderlik eğitimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duran, A. (2019). *Erken çocukluk dönemi liderlik ölçeğinin geliştirilmesi ve çocukların liderlik özellikleri ile dil becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Duran, A., & Zembat, R. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının liderlik özellikleri ile dil becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 424-443.
- Feldhusen, J. F., & Pleiss, M. K. (1994). Leadership: A synthesis of social skills, creativity, and histrionic ability?. *Roeper Review*, 16(4), 293-294. <https://doi.org/10.1080/02783199409553602>
- French, D. C. (1984). Children's knowledge of the social functions of younger, older, and same-age peers. *Child Development*, 55(4), 1429-1433.
- Fox, D. L., (2012). *Teachers' Perceptions of Leadership in Young Children*. University of New Orleans Theses and Dissertations.
- Fung, Wk., Chung, K.Kh. The direct and indirect relationships among kindergarten children's social mastery motivation, receptive vocabulary, and socioemotional skills. *Curr Psychol* 40, 5559–5566 (2021). <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00523-3>
- Gayret, H. (2021). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylar arasındaki çocukların motivasyon düzeyleri ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- George, J. M. (2000). Emotions and leadership: the role of emotional intelligence. *Hum. Relat.* 53, 1027–1055. doi: 10.1177/0018726700538001
- Gottfried, A. E., Gottfried, A. W., Reichard, R. J., Guerin, D. W., Oliver, P. H., & Riggio, R. E. (2011). Motivational roots of leadership: A longitudinal study from childhood through adulthood. *The Leadership Quarterly*, 22(3), 510-519. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2011.04.008>
- Golbeck, S. L. (Ed.). (2001). *Psychological perspectives on early childhood education: Reframing dilemmas in research and practice*. Routledge.
- Gozali, C., & Paik, S. J. (2023). Nurturing focused motivation: leadership development in Indonesia. *European Journal of Training and Development*, 47(3/4), 348-368. <https://doi.org/10.1108/EJTD-08-2021-0123>
- Glubotskaya, E. V. (2021). Development of leadership abilities as a factor in the positive socialization of children of senior preschool age. *Gaudeamus*, 20(4(50)), 84-89. [https://doi.org/10.20310/1810-231X-2021-20-4\(50\)-84-89](https://doi.org/10.20310/1810-231X-2021-20-4(50)-84-89)
- Grist, C. L., & McCord, D. M. (2010). Individual differences in preschool children: Temperament or personality?. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 19(3), 264-274.

- Guerin, D. W., Oliver, P. H., Gottfried, A. W., Gottfried, A. E., Reichard, R. J., & Riggio, R. E. (2011). Childhood and adolescent antecedents of social skills and leadership potential in adulthood: Temperamental approach/withdrawal and extraversion. *The Leadership Quarterly*, 22(3), 482-494. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2011.04.006>
- Gurbetoğlu, A., & Yücel, B. G. (2019). Okulöncesi eğitim kurumu yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Temel Eğitim*, 1(2), 6-19
- Hailey, D. J., & Fazio-Brunson, M. (2020). Leadership in the early childhood years: Opportunities for young leadership development in rural communities. *Theory & Practice in Rural Education*, 10(1), 6-23. <https://doi.org/10.3776/tpre.v10n1p6-23>.
- Hatch, T. C. (1990). Looking at Hank, looking at Ira: Looking at individual 4-year-olds especially their leadership styles. *Young Children*, 45(5), 11-17.
- Haver, A., Akerjordet, K., & Furunes, T. (2013). Emotion regulation and its implications for leadership: An integrative review and future research agenda. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 20(3), 287-303. <https://doi.org/10.1177/1548051813485438>
- Hazra, M. S., Mishra, M. A., Gulati, M. I., Sapra, M. T., & Firdaus, M. R. (2018). Motivation and Leadership Skills. *Business Analytics for Sustainability*, 14, 1528-2686. <https://doi.org/10.25215/0604.059>
- Hillman, S., & Smith, G. (1981). Development of leadership capacities in children. *The Elementary School Journal*, 82(1), 59-65. <https://doi.org/10.1086/461241>
- Huang, S. Y & Lay, K. L. (2017). Mastery motivation in in-fancy and early childhood: the consistency and variation of its stability and predictability of gen-eral competence. *Hungarian Educational Research Journal*, 7(2), 15-31.
- Izmaylova, E. I., Kuzmishina, T. L., Gorelkina, M. A., Korneva, E. N., & Lukinova, A. V. (2021). *The relationship between general and emotional intelligence in preschool children*. In SHS Web of Conferences (Vol. 117, p. 02001). EDP Sciences.
- Mehrotra, R., Prakash, V., Sumiya, B., & Agrawal, G. (2022). The Significance of building leadership skills in bright children. *World Journal of English Language*, 12(3), 179-179. <https://doi.org/10.5430/wjel.v12n3p179>
- Moon, H. J. (2010). Variables associated with children's leadership qualities. *Korean Journal of Child Studies*, 31(1), 35-46.
- Jang, Y. (2015). Effects of parental leadership and verbal control modes on preschool children's leadership. *The Korean Journal of Community Living Science*, 26(2), 249-259. <https://doi.org/10.7856/kjcls.2015.26.2.249>
- Józsa, K., & Barrett, K. C. (2018). Affective and social mastery motivation in preschool as predictors of early school success: A longitudinal study. *Early Childhood Research Quarterly*, 45, 81-92. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.05.007>.
- Józsa, K., & Morgan, G. A. (2015). An improved measure of mastery motivation: reliability and validity of the dimensions of mastery questionnaire (DMQ 18) for preschool children. *Hungarian Educational Research Journal*, 5(4), 87-103.
- Judge, T. A., Bono, J. E., Ilies, R., & Gerhardt, M. W. (2002). Personality and leadership: a qualitative and quantitative review. *Journal of Applied Psychology*, 87(4), 765. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.4.765>.
- Kafetsios, K., Nezelek, J. B., & Vassilakou, T. (2012). Relationships between leaders' and subordinates' emotion regulation and satisfaction and affect at work. *The Journal of Social Psychology*, 152(4), 436-457. <https://doi.org/10.1080/00224545.2011.632788>.
- Kang, Eun-A, Kwak, Seung-Ju, & Kim, Ju-Hoo. (2013). Effectiveness analysis of early childhood leadership programme according to temperament type. *Child Welfare Research*, 11(2), 87-114.

- Karasar, N., (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karaman, N. N., & Dinçer, Ç. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının prososyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 639-664. <https://doi.org/10.24130/ecccd-jecs.1967202043236>.
- Karnes, F. & Chauvin, J. (2000). *Leadership Development Program*. Scottsdale, AZ: Gifted Psychology Press, Inc.
- Karnes, F. A., & Bean, S. M. (1995). *Leadership for students: A practical guide for ages 8–18*. Waco, TX: Prufrock Press
- Kemple, K., Speranza, H., & Hazen, N. (1992). *Cohesive discourse and peer acceptance: Longitudinal relations in the preschool years*. *Merrill-Palmer Quarterly*, 38(3), 364–381.
- Kemple, K. M. (1991). Research in review: Preschool children's peer acceptance and social interaction. *Young Children*, 46 (5): 47 – 54.
- Ko, J. L. (2014). Effect young children's temperament and teacher-child relationship on young children's leadership. *The Journal of the Korea Contents Association*, 14(5), 524-540. <https://doi.org/10.5392/JKCA.2014.14.05.524>
- Köyceğiz, M. & Özbey, S. (2018). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların motivasyon düzeylerinin bazı değişkenler ve problem çözme becerileri açısından incelenmesi*. UGEBAK (Uluslararası Geleceğin Eğitimine Bakış Konferansı). 2-4 Mayıs 2018, Girne/Kuzey Kıbrıs.
- Kim, M.S (2005). *Study on the effectiveness of children's self-leadership program*. Sookmyung Women's University Graduate School of Education Master's Thesis.
- Kim, E. K., & Kim, S. L. (2019). The effects of young children's emotional intelligence and prosocial behaviors on their leadership. *The Journal Of The Convergence On Culture Technology*, 5(1), 169-175. <https://doi.org/10.17703/JCCT.2019.5.1.169>.
- Kim, K. S., & Yang, M. I. (2010). The effects of mother's discipline style and preschooler's emotional regulation strategies on preschooler's leadership. *Korean Journal of Childcare and Education*, 6(3), 23-44.
- Kunduracı, H. K. Ö., & Yaralı, K. T. (2022). Examining the leadership skills of preschool children in terms of emotion expressiveness and self-regulation skills. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 11(2), 294-306. <https://doi.org/10.14686/buefad.894170>.
- Kucker, S. C., Zimmerman, C., & Chmielewski, M. (2021). Taking parent personality and child temperament into account in child language development. *British Journal of Developmental Psychology*, 39(4), 540-565. <https://doi.org/10.1111/bjdp.12379>
- Landau, S., & Milich, R. (1990). *Assessment of children's social status and peer relations*. In A. M. LaGreca (Ed.), *Through the eyes of a child* (pp. 259–291). Boston, MA: Allyn & Bacon
- Lee, S. Y., Recchia, S. L., & Shin, M. S. (2005). “Not the same kind of leaders”: Four young children's unique ways of influencing others. *Journal of Research in Childhood Education*, 20(2), 132-148. <https://doi.org/10.1080/02568540509594557>.
- Lee, E-K. (2002). *A study of infants' temperament and playfulness as perceived by teachers*. Master's Thesis, Dongduk Women's University, Graduate School of Education.
- Lisa, C. B. (2000). *Determinants of young children's leadership and dominance strategies during play*. Unpublished doctoral dissertation, University of Indiana, Bloomington.
- Li, Y., Anderson, R. C., Nguyen-Jahiel, K., Dong, T., Archodidou, A., Kim, I. H., ... & Miller, B. (2007). Emergent leadership in children's discussion groups. *Cognition and Instruction*, 25(1), 1-2. <https://doi.org/10.1080/07370000709336703>.
- Lee, S., & Lee, D. (2022). Preservice teachers' experience with problem-based learning (pbl) in early child-hood language education. *J Edu Psyc Res*, 4 (2), 398, 404, 2690-0726.

- Loevaas, M. E. S., Sund, A. M., Lydersen, S., Neumer, S. P., Martinsen, K., Holen, S., ... & Reinfjell, T. (2019). Does the transdiagnostic EMOTION intervention improve emotion regulation skills in children?. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 805-813.
- Mandalaywala, T. M., & Rhodes, M. (2020). *Gender stereotypes about leadership in early childhood*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/ytsbn>. <https://psyarxiv.com/ytsbn/> adresinden 1/03/2024 tarihinde alınmıştır.
- Mawson, B. (2011). Children's leadership strategies in early childhood. *Journal of Research in Childhood Education*, 25(4), 327–338. <https://doi.org/10.1080/02568543.2011.605207>.
- McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1989). Reinterpreting the Myers-Briggs type indicator from the perspective of the five-factor model of personality. *Journal of Personality*, 57(1), 17-40. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1989.tb00759.x>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective*. Guilford Press.
- McElravy, L. J., & Hastings, L. J. (2014). Profiling the youth leader: personality and emotional intelligence trends and their relationship to leadership skills. *Journal of Agricultural Education*, 55(1), 134-151.
- Moon, H. J. (2010). Variables associated with children's leadership qualities. *Korean Journal of Child Studies*, 31(1), 35-46.
- Morgan, G. A. & Maslin Cole, C. & Harmon, R. J. & Busch Rossnag, N. A. & Jennings, K. D. & Hauser Cram, P. & Brocckman L. (2016). *Parent and Teacher Perceptions Of Young Children's Master Motivation*. *Mastery Motivation in Early Childhood: Development, Measurement and Social Processes* Edited by D. J. Messe Roudledge. pp:120-129
- Milligan, J. (2004). Leadership skills of gifted students in a rural setting: Promising programs for leadership development. *Rural Special Education Quarterly*, 23(1), 16-21. <https://doi.org/10.1177/87568705040230010>
- Miltenberger, M., Jopling, J., & Garton, M. S. (2009). Differences in the experiences of boys and girls in a camp environment. *Journal of Youth Development*, 4(1), 35-47. <https://doi.org/10.5195/jyd.2009.273>
- Murphy, S. E., & Johnson, S. K. (2011). The benefits of a long-lens approach to leader development: Understanding the seeds of leadership. *The Leadership Quarterly*, 22(3), 459-470. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2011.04.004>
- Nafia, Z. I., & Suyatno, S. (2020). The effect of teachers' leadership on students' motivation in al-islam tambakbayan elementary school. *Universal Journal of Educational Research*, 8, 1907-1915. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080527>
- Neverovich, I. Z. (2020). Motivation and the emotional regulation of activity in preschoolers. *Journal of Russian & East European Psychology*, 57(2-3), 92-112. <https://doi.org/10.1080/10610405.2020.1760761>
- Neu, Sook. (2002). *Social skills and teacher-infant relationships as a function of infant temperament*. (Dissertation for the degree of Master of Arts, Graduate School of Education, Husserl University).
- Oliver, P. H., Gottfried, A. W., Guerin, D. W., Gottfried, A. E., Reichard, R. J., & Riggio, R. E. (2011). Adolescent family environmental antecedents to transformational leadership potential: A longitudinal mediational analysis. *The Leadership Quarterly*, 22(3), 535-544. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2011.04.010>
- Ostrov, J. M., & Guzzo, J. L. (2015). Prospective associations between prosocial behavior and social dominance in early childhood: are sharers the best leaders? *The Journal of Genetic Psychology*, 176, 130–138. <https://doi.org/10.1080/00221325.2015.1018860>.

- Oliinyk, O., & Duma, T. (2022). Psychological background of the leadership qualities formation in youth. *Humanitarian Studios: Pedagogics, Psychology, Philosophy*, 13(4), 95-101. [http://dx.doi.org/10.31548/hspedagog13\(4\).2022.95-101](http://dx.doi.org/10.31548/hspedagog13(4).2022.95-101)
- Özbey, S. & Dağlıoğlu, E.H. (2017). Adaptation study of the motivation scale for the preschool children (DMQ18). *International Journal of Academic Research*, 4(2), 2348-7666
- Özbey, S & Gürler, S. A. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların motivasyon düzeyleri ile sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8(1), 587-602.
- Özbey, S. (2019a). Okul öncesi dönem çocuklarında motivasyon ve öz düzenleme becerileri üzerine bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science*, 65(65), 26-47. 10.16992/ASOS.13361
- Özbey, S. (2019b). Okul öncesi dönem çocuklarının ahlaki değer davranışları ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of International Educational Sciences*, 5(16), 01-15. 10.16991/INESJOURNAL.1568
- Özbey, S., & Köyceğiz, M. (2019). Investigation of the effect of social skills training on the motivation levels of preschool children. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 11(5), 477-486.
- Özdemir, A. A., & Budak, K. S. (2019). Mizaç ve öz-düzenlemenin çocukların oyun davranışını yordamadaki rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45(45), 78-98. 10.9779/PUJE.2018.223
- Özlem, B. A. L., & Temel, Z. F. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-6 yaş çocuklarının kişiler arası problem çözme ve bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 156-169.
- Parten, M. B. (1933). Leadership among preschool children. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 27(4), 430. <https://doi.org/10.1037/h0073032>
- Park Seong-ah (2010). A study on children's leadership, prosocial behaviour and temperament. Hanyang University Graduate School of Education Master's Thesis.
- Prior, M., Sanson, A., Carroll, R., & Oberklaid, F. (1989). Social class differences in temperament ratings by mothers of preschool children. *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 239-248.
- Polat, Ö., & Ayaz, C. Ö. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının liderlik becerilerinin yordayıcısı olarak ebeveynlerinin bilinçli farkındalık düzeyleri. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 113-128. <https://doi.org/10.47770/ukmead.982016>
- Rahmawati, A., Tairas, M. M. W., & Fardana, N. A. (2021). The Influence of mastery motivation towards social-emotional competence in early childhood. *Jurnal Obsesi: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 5(2), 1837-1843. 10.31004/obsesi.v5i2.1008.
- Rajab, A. A. A. (2023). A Proposed Vision for a program to develop some leadership skills among early childhood children in the Kingdom of Saudi Arabia. *International Journal on Humanities & Social Sciences*, 41.
- Rivizzigno, A. S., Brendgen, M., Feng, B., Vitaro, F., Dionne, G., Tremblay, R. E., & Boivin, M. (2014). Gene-environment interplay between number of friends and prosocial leadership behavior in children. *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 60(2), 110-141. <https://doi.org/10.13110/merrpalmquar1982.60.2.0110>
- Ro, I. S., & Moon, H. J. (2012). The effect of mother's parental attitude and the ability of children's self-regulation on young children's leadership. *Korean Journal of Childcare and Education*, 8(5), 25-45.
- Romanovsky, O. G., Pidbutska, H. B., Knish, A. E., & Shtuchenko, I. C. (2020). The Relationship Between Emotional Intelligence And Leadership Qualities In Students. *The Journal of VN Karazin Kharkiv National University. A Series of «Psychology»*, (68), 8-16.

- Rothbart, M. K. (2011). *Becoming who we are: Temperament and personality in development*. New York, NY: Guilford Press.
- Rubin, K. H., Coplan, R. J., & Bowker, J. C. (2009). Social withdrawal in childhood. *Annual review of psychology*, 60, 141-171.
- Rydell, A. M., Berlin, L., & Bohlin, G. (2003). Emotionality, emotion regulation, and adaptation among 5-to 8-year-old children. *Emotion*, 3(1), 30. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.3.1.30>
- Segal, M., Peck, J., Vega-Lahr, N., & Field, T. (1987). A medieval kingdom: Leader-follower styles of preschool play. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 8(1), 79-95. [https://doi.org/10.1016/0193-3973\(87\)90022-0](https://doi.org/10.1016/0193-3973(87)90022-0)
- Shields, A., & Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: The development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental Psychology*, 33, 6, 906-916
- Scharf, M., & Maysseless, O. (2009). Socioemotional characteristics of elementary school children identified as exhibiting social leadership qualities. *The Journal of Genetic Psychology*, 170(1), 73-96. <https://doi.org/10.3200/GNTP.170.1.73-96>
- Shin, M. S., Recchia, S. L., Lee, S. Y., Lee, Y. J., & Mullarkey, L. S. (2004). Understanding early childhood leadership: Emerging competencies in the context of relationships. *Journal of Early Childhood Research*, 2(3), 301-316. <https://doi.org/10.1177/1476718X04046649> .
- Spere, K. A., Evans, M. A., Hendry, C. A., & Mansell, J. (2009). Language skills in shy and non-shy preschoolers and the effects of assessment context. *Journal of Child Language*, 36(1), 53-71. <https://doi.org/10.1017/S0305000908008842>
- Spinrad, T. L., Eisenberg, N., Cumberland, A., Fabes, R. A., Valiente, C., Shepard, S. A., ... & Guthrie, I. K. (2006). Relation of emotion-related regulation to children's social competence: a longitudinal study. *Emotion*, 6(3), 498. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.6.3.498>
- Shin, M. S., Recchia, S. L., Lee, S. Y., Lee, Y. J., & Mullarkey, L. S. (2004). Understanding early childhood leadership: Emerging competencies in the context of relationships. *Journal of Early Childhood Research*, 2(3), 301-316. <https://doi.org/10.1177/1476718X04046664>
- Sternberg, R. J. (Ed.). (2004). *Definitions and conceptions of giftedness*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Sternberg, R. J. (2005). WICS: A model of giftedness in leadership. *Roeper Review*, 28(1), 37-44. <https://doi.org/10.1080/02783190509554335>
- Soim, S., Haryanti, N., Mufron, A., & Erfiana, N. A. N. E. (2022). The Influence of Teacher Motivation and Skills on Performance through Leadership Intervening Variables. *Al-Hayat: Journal of Islamic Education*, 6(2), 335-352. <https://doi.org/10.35723/ajie.v6i2.298>
- Sosa-Hernandez, L., Aitken, C., Heintzman, S., Nilsen, E. S., & Henderson, H. A. (2023). Temperamental shyness and children's communicative behaviours in a goal-oriented task: A dyadic perspective. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 87, 101566. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2023.101566>
- Tapşın, F. O. (2019). *Serbest zamanlarında spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin liderlik becerilerinin incelenmesi* (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Thiel, C. E., Connelly, S., & Griffith, J. A. (2012). Leadership and emotion management for complex tasks: Different emotions, different strategies. *The Leadership Quarterly*, 23(3), 517-533. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2011.12.005>
- Trawick-Smith, J. (1988). "Let's say you're the baby, OK?" Play leadership and following behavior of young children. *Young Children*, 43(5), 51-59.
- Torrence, B. S., & Connelly, S. (2019). Emotion regulation tendencies and leadership performance: An examination of cognitive and behavioral regulation strategies. *Frontiers in psychology*, 10, 1486. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01486>.

- Turan, S., & Ebiçlioğlu, N. (2002). Okul müdürlerinin liderlik özelliklerinin cinsiyet açısından değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31(31), 444-458.
- Yağmurlu, B. Ve Sanson, A. (2009). Parenting and temperament as predictors of prosocial behavior in Australian and Turkish Australian children. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88. <https://doi.org/10.1080/00049530802001338>
- Yaşar Ekici, F.(2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ve Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimleri. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies* 4(19), 379-392.
- Yettie, Y. (2019). The Maternal Role On Emotional Competence Development of Early Childhood. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 8(3), 310-333.
- Yurdakul, Y., Ildız, G. İ., & Ayhan, A. B. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarında öz düzenleme becerileri ile prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 354-376. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1008817>.